

Subject Area
Social Sciences, Education,
Sociology

Year: 2022
Vol: 8
Issue: 93
PP: 80-87

Arrival
26 October 2021
Published
23 January 2022
Article ID Number
3769
Article Serial Number
09

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.26449/sj.3769>

How to Cite This Article

Dikici, E. (2022). "Kültür Aktarımı Açısından Okulların İşlevi Üzerine Bir Derleme" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:93; pp:80-87

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Kültür Aktarımı Açısından Okulların İşlevi Üzerine Bir Derleme

A Review On The Function Of Schools In Terms Of Culture Transfer

Dr. Öğr. Üyesi Erkan DİKİCİ¹

¹ Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

ÖZET

Eğitim kurumları olarak okullar, eğitim ve öğretim faaliyetleri ile toplumu oluşturan bireylerin yetişmesini ve topluma faydalı bireyler haline gelmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda okulların birçok işlevi bulunmaktadır. Bireysel, sosyal, ekonomik ve siyasal bir takım işlevleri bulunan okulların birey üzerindeki etkisi, sosyal işlevlerde daha fazla görülmektedir. Sosyal işlevler içerisinde sosyalleşme sürecine önemli etkisi olan okullar, aynı zamanda kültür aktarımı işlevini de yerine getirmektedir. Bu makalede, kültür aktarımı konusunda eğitim kurumları olarak okulların sahip olduğu işlev ve önem analiz edilmektedir. Son yıllarda gerek Dünya'da gerek Türkiye'de online eğitim hayatımızda daha fazla yer almaya başlamıştır. Özellikle 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 koronavirüs pandemisi ile birlikte online eğitim çok hızlı bir şekilde hayatımıza girmiştir. Pandemi sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ve okulların kapatılması, okulların sahip olduğu işlevi bir kez daha gün yüzüne çıkarmıştır. Bu makale, eğitim kurumlarının sahip olduğu kültür aktarımı işlevinin online (uzaktan) eğitimden olumsuz etkilendiği varsayımı üzerine kaleme alınmıştır. Bu varsayımdan hareketle makalenin konusu ve amacı, kültür aktarımı konusunda eğitim kurumları olarak okulların önemini ortaya koymaktır. Makalede eğitim ve kültür arasındaki ilişkinin önemine işaret edilerek, eğitim kurumları olarak okulların kültür aktarımı açısından önemli bir işleve sahip olduğu, söz konusu işlevin uzaktan eğitim sisteminde yerine getirilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Derleme türünde olan bu makalede, yöntem bakımından doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültür Aktarımı, Eğitim, Online Eğitim, Covid-19 Koronavirüs.

ABSTRACT

Schools, as educational institutions, aim to raise individuals who make up the society by means of education and training activities and to render them useful individuals for the society. In accordance with this purpose, schools have a great variety of functions. The impact of schools, which have individual, social, economic, and political functions, on the individual is seen more on social functions. Schools, having a significant effect on the socialization process among social functions, also fulfill the function of cultural transfer. In this article, the function and importance of schools as educational institutions in cultural transfer will be examined. In recent years, online education has started to take place more in our lives both in the world and in Turkey. Especially with the Covid-19 coronavirus pandemic that emerged in 2020, online education has entered into our lives very quickly. The suspension of face-to-face education and the closure of schools during the pandemic process have once again brought to light the function of schools. This article has been written on the assumption that the cultural transfer function of educational institutions is negatively affected by online (distance) education. Based on this assumption, the subject and purpose of the article are to reveal the importance of schools as educational institutions in cultural transfer. By emphasizing the significance of the relationship between education and culture in the article, it has been concluded that schools, as educational institutions, have an important function in terms of cultural transfer and that this function cannot be fulfilled in the distance education system. In this article, which is a review type, document review method was used in terms of method.

KeyWords: Culture, Culture Transfer, Education, Online Education, Covid-19 Coronavirus

1. GİRİŞ

Kültür, toplumu şekillendiren, kimlik kazandıran, gündelik yaşamı düzenleyen ve buna benzer birçok tanım ve işleve sahip olan bir kavramdır. Kültürün toplum üzerindeki etkisi, temel sosyal kurumlardan birisi olan eğitim kurumu üzerinde de kendisini göstermektedir. Aynı zamanda insanın varoluşunun bir anahtarı olan kültür, bireylerin sosyalleşmesinin başat faktörlerinden birisi olan eğitim üzerinde önemli etkiye sahiptir. Bu etki, eğitim ve kültür arasında karşılıklı bir ilişkinin doğmasına neden olmuştur. Bireylerin sosyalleşmesine sunduğu katkının yanı sıra, eğitimin bir diğer önemli rolü, kültür aktarımına hizmet etmesidir. Nitekim bu hususta, eğitim kurumları olarak okullara ciddi görevler düşmektedir. Çünkü eğitim kurumları olarak okulların en temel ve açık işlevlerinden birisi, kültür aktarımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat son yıllardaki teknolojik gelişmeler, eğitim kurumları olarak okullarda verilen eğitimin zaman ve mekan açısından bir değişim yaşamasına neden olmuştur. Gelişen teknolojik imkanlar neticesinde, eğitim faaliyetleri zaman ve mekanın ötesine geçmiş, böylelikle online (uzaktan) eğitim hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Kuşkusuz bu değişim, eğitim kurumları olarak okulların mevzubahis işlevi üzerinde de etki göstermiştir. Bu durum, yakın zamanda, Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan Covid-19 Koronavirüs Pandemisi ile farklı bir boyuta geçmiştir. Ocak 2020'de Çin'de ilk ölümün, Şubat 2020'de ise Çin dışında bir ülkede ilk ölümün gerçekleşmesi ve ardından bütün dünyayı etkisi altına alması, Covid-19

Koronavirüs Pandemisi nedeniyle tüm dünyada hayatın durmasına neden olmuştur. Bütün dünyayı etkisi altına alan pandemi, eğitim kurumunu da etkilemiş, okulların kapanmasıyla eğitim-öğretim faaliyetleri durmuştur. Bu durum eğitim sistemlerini derinden etkilerken, eğitim-öğretim faaliyetlerinin online eğitim olarak uzaktan eğitim yoluyla sürdürülmesine neden olmuştur. Geline nokta itibariyle, neredeyse tüm dünyada online eğitim sistemine doğru bir geçiş yaşanmasıyla birlikte eğitim sisteminde yaşanan sorunlar, eğitim kurumlarının sahip olduğu kültür aktarımı işlevinin önemini bir kez daha gün yüzüne çıkarmıştır. Böylece eğitim ve kültür ilişkisi yeniden incelenmesi gereken bir konu haline gelmiştir.

Eğitim ve kültür arasında kaçınılmaz bir ilişkiden söz edilebilir. Buna gerekçe olarak eğitimin sosyal bir olgu ve kurum olması gösterilmektedir. Eğitim aynı zamanda bir sosyal kurumdur. Nitekim bir sosyal kurum olarak eğitim bireyselleştirme, sosyalleştirme, bilinçli üretici ve tüketici ve iyi yurttaş yetiştirme gibi bir takım işlevleri de yerine getirmektedir. Hotaman (2019: 171)'a göre eğitim, bireyin tüm niteliklerini geliştirerek, onun üretim süreci içinde daha verimli ve üretken olmasını sağlarken, yaşamı ve içinde bulunduğu süreci sorgulayan, bilgi, beceri, etik, sanat, kültür gibi alanlarda yetkinleşmesini sağlayarak insanın insan olmasına yardım eden bilimsel ve sanatsal bir faaliyet olarak açıklanabilir.

Sosyolojinin kültürle arasındaki etkileşimlerin sayısız nedeni ve açıklaması bulunmaktadır. Başta toplumu, toplumsal olan her alanı ve yapıyı kurup sürdüren kültürün kendisidir. Bununla birlikte toplumsal ürünlerin, gelişmelerin ve ilişkilerin değişimi yine kültürel bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir (Bingöl, 2020: 12-13). Söz konusu kültürel gerçeklik, bir toplumu çepeçevre sarmakta ve etkileşim haline girmektedir. Nitekim bir toplumun eğitimi ya da bir toplumdaki eğitim, o toplumun kültürel gerçekliği ile ilişkilendirilmektedir. Aydın'a (1991: 17) göre eğitim, aynı zamanda bir kültür aktarma işi olarak da düşünülebilir. Buna göre eğitimin görevlerinden birisi, toplumun kültürel değerlerini, davranış örüntülerini yeni kuşaklara aktarmaktır. Eğitimin temel görevlerinden birisinin "toplumun kültürel mirasını yeni nesillere aktarmak" olduğunun altını çizen Genç (2019: 121), böylelikle eğitim kurumu aracılığıyla geçmişten günümüze uzun bir süreçte biriken kültürel mirasın aktarılmasıyla toplumdaki düzenin, istikrarın ve uyumun sağlanabileceğine dikkat çekmiştir. Bu açıdan eğitim kurumunun ve eğitim kurumları olarak okulların önemli bir işlevi bulunmaktadır. Çünkü eğitim kurumunun ve okulların en önemli işlevlerinden birisi, aynı zamanda açık işlevlerinden birisi olarak kabul ettiğimiz, kültür aktarımına olan katkısıdır. Bu çalışma da, eğitim kurumları olarak okulların üstlendiği kültür aktarımı işlevinin önemini ortaya koymaktadır.

2. KÜLTÜR

Genel olarak sosyal bilimlerde, özel olarak sosyolojide çok fazla tanımı yapılmış kavramlardan birisi olan kültür kavramı, yine de üzerinde uzlaşıldığı bir tanımlama ile kesinlik kazanamamıştır. Kültür kavramına yönelik genel olarak kabul görmüş birkaç tanıma bakılacak olursa; kültür, gündelik hayatı organize eden maddi manevi pratiklerin toplamı olarak tanımlanabilir. Kültür, bir taraftan kimlikleri inşa ederken, öte taraftan bireylerin toplumsal bağlarının şekillendiricisi olmaktadır. Dolayısıyla kültürün olmadığı yerde toplumun olmadığı, toplumun olmadığı yerde ise bireyin olmadığını iddia etmek mümkün görünür. Bir topluluk için kültürün sınırlarını belirlemek, nerede başlayıp nerede bittiğinin sınırlarını çizmek kolay bir iş değildir. Ancak bir geçmişe sahip olduğu ve kuşaklararası bağlantıları sağladığı yadsınmaz bir gerçekliktir (Sağır, 2017: 173).

Kültür, toplumun manevi ve duygusal kimliği olarak tanımlanabilir. Çünkü toplum üzerinde önemli bir belirleyiciliğe sahiptir. Örneğin aile üzerinde ve aileyi oluşturan bireylerin davranışlarında belirleyici olmaktadır. Bu nedenle kültürel değerlerin her toplumda bağlayıcı özelliği bulunmaktadır (Yıldırım, 2017: 121). Bunun dışında kültür, toplum içerisinde ilişkiler ağını inşa etmektedir. O halde denilebilir ki kültür, bir yandan toplumsal pratiklerden beslenmekte, öte yandan toplumsal yapıyı inşa etmektedir. Bu açıdan kültür, birey ve toplum arasında önemli bir köprüdür (Sevim, 2020: 39). Bir taraftan maddi diğer taraftan manevi yönü ile ifade edilen kültür, hep aynı kalmaz, zaman içinde değişir. Bu değişim önce kültürün maddi kısmı, daha sonra manevi kısmında gerçekleşir. Çünkü kültürün maddi ve manevi tarafları karşılıklı etkileşim içerisinde (Tire, 2020: 75-76).

Kültür ile insan arasında yansımali bir etkileşim bulunmaktadır. Kültür insan yapımıdır, aynı zamanda insanın sosyal yaşamında önemli bir gereksinimdir. Bir sosyal varlık olarak insan, kültürel bir ortamın içerisinde dünyaya gelir. Dünyaya geldikten sonraki süreçte ise, önceden yaşamış insanların bıraktığı kültürel miras ile yaşamını şekillendirir. İnsana ulaşan kültürel miras hem kişinin sahip olduğu topluluğa özgü değerleri ve ürünleri hem de insanlığın evrensel değer ve ürünlerini içerir. Kültür sayesinde birey içinde yaşadığı toplumda ve dünyada kendisine bir yer edinir (Özyurt, 2019: 171). Sosyal bir olgu olarak insan yaşamında zorunlu bir gereksinim gibi algılansa da, kültürün insan yaşamını düzenlemesi konusundaki işlevi oldukça önemlidir. Çünkü geçmişten günümüze aktarılan kültürel miras, söz konusu düzenin sağlanmasına hizmet etmektedir.

İnsanlar kendilerinden önce yaşamış olanların tecrübe ve bilgilerinden yararlanarak doğal çevrelerini yeniden inşa edebilmektedir. Bu durum, dünyaya gelen bireyin sosyal ve kültürel çevresi ile sosyalleşme sürecinde

gerçekleşmektedir. Örneğin araçlar yaparak ve kurallar koyarak yaşamın düzene kavuşması sağlanabilir. Çünkü sosyalleşme süresince birey, kültürünü öğrenir. Kişiler kendilerinden önce gelenlerin tecrübelerinden de faydalanarak yaşadığı çevreye ve topluma uyum sağlayabilir, toplumsal yaşamlarını kolaylaştırabilirler. Dolayısıyla kültürün önemli bir özelliği öğrenilen davranışlardan oluşmasıdır. Bugünün kültürü geçmiş kuşakların çabalarının deneyimlerinin ürünü olduğu gibi yaşayan kuşakların deneyim ve katkılarından yararlanarak zenginleşir. Öğrenme yoluyla sonraki kuşaklara kültür aktarımı gerçekleşir. Böylelikle topluma yeni katılan her birey kültürünü öğrenir. (İçli, 2002: 81). Öğrenme süreci açısından eğitim ve kültür arasında oldukça önemli bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki, eğitim kurumunun aynı zamanda açık işlevlerinden birisi olarak kabul edilen kültür aktarımı ile karşımıza çıkmaktadır (Dikici, 2020: 15-16).

3. EĞİTİM VE KÜLTÜR İLİŞKİSİNİN İŞLEVSEL BOYUTU: KÜLTÜR AKTARIMI

Kültür, birlikte yaşayan insanlar arasında birlikteliği kuvvetlendiren bir içeriğe sahiptir. Çünkü kültür, aynı ortamda yaşayan ve benzer duygulara sahip insanların bir ortaklık ilişkisi içerisinde yaşama biçimi olarak ifade edilmektedir. Nihayetinde kültür, sosyal yaşamın bir sonucu olarak kabul edilirken, yönlendirici olmak gibi bir özelliği de ön plana çıkmaktadır. Badavan (1987: 78) eğitimi, sosyal bir olay olarak nitelendirmiştir. Bu bağlamda kültürü, bireyleri toplumda birtakım sosyal değerlerle uyumlu olarak etkileme, söz konusu değerleri bireylere kazandırma süreci olarak açıklamıştır. Bu noktada kültür ve eğitim arasındaki ilişkinin önemi tekrar gündeme gelmektedir. Özellikle eğitim faaliyetlerinin yürütülebilmesi için sosyal bir ortama ihtiyaç vardır. Toplumun olmadığı yerde eğitimden söz edilmesi mümkün görünmemektedir. Bunun için bir toplumun sahip olduğu yaşam biçimi olarak kabul edilen kültürle, sosyal hayatın yaşanmak amacıyla öğrenilmesi olarak tanımlanabilecek olan eğitim arasındaki ilişkinin yatkınlığı açıkça görülmektedir.

Kültür, insanın var oluşunun temel dayanağı olarak kabul edilebilir. İnsan hayatının devamlılığını sağlayan ve türünün varlığını süreklileştirmesine olanak veren bir beşeri birikim olarak görülmektedir. Sosyal yaşamın her alanında bu durum kendisini göstermektedir. Beslenme biçiminden doğum adetlerine, anlatı türlerinden inançlara, örgütlenme biçiminden aile yapısına kadar geniş bir yelpazede kültürün temel bileşenlerinden söz edilebilir. Örneğin ölüme ilişkin ritüellerle alındığında, kültürün sınırlarının yaşamın sınırlarının da ötesine geçtiğini söylemek şaşırtıcı olmayacaktır (Altıntaş, 2020: 196).

İnsanların sosyal yaşamlarında, içinde yaşadıkları toplumun sahip olduğu değerler, inançlar, alışkanlıklar, gelenekler etkisini göstermektedir. Bu nedenle sahip olunan maddi varlıkların kavranması, anlaşılması, öğrenilmesi, aktarılması ve geliştirilmesi eğitim yoluyla başarılacak kazanımlar olarak ifade edilebilir. Toplumsal yapı içerisindeki bütün karakteristik özelliklerin nesilden nesile aktarılmasında eğitimin oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır. Talas'ın da (2019: 248) ifadesiyle "eğitim kültür ile anlam kazanırken, kültür de eğitim ile yeni nesillere aktarılma fırsatı bulabilen hususlardandır. Biri olmadan diğersinin varlığı pek bir anlam ifade etmeyecektir." Çünkü kültür, bireyi kültürel amaçlar doğrultusunda eğitim yoluyla kontrol etmekte ve biçimlendirmektedir. Buna göre eğitim, kültürün kontrolünde sahip olduğu işlevleri yerine getiren bir araç görevi üstlenmiştir. Çünkü eğitim, toplumsal hedefler doğrultusundaki çabalarda ve etkinliklerde kullanılan bir araçtır. Aydın'a göre (1987: 22) bireyler, eğitim yolu ile kültürlerini kontrol etmezler; kültür aracılığıyla eğitimi kontrol etmektedir. Eğitim ister formal, isterse informal olsun, her yeni kuşağı, kültür sisteminin kontrolünde yetiştirme sürecidir.

Eğitim kurumunun birçok önemli işlevi bulunmaktadır. Nitekim eğitim kurumunun işlevleri bağlamında genel bir değerlendirme yapılmak gerekirse, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan, bireyde bir dünya görüşünü ortaya çıkaran, çevreye ve topluma bakış açısı kazandıran, bireyin yeteneklerini geliştiren, ekonominin gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmede oldukça önemli olan sosyal bir kurumdur. Eğitim kurumunun işlevlerinden birisi de kültür aktarımıdır. Çünkü eğitim kurumu içerisinde, toplumun değerlerinin ve toplumsal kuralların öğretilmesi, toplumsal mirasın birikiminin ve sürdürülmesinin sağlanması, yenileştirilmesi görevleri bulunmaktadır (Güçlü, 2012: 223-224). Eğitim kurumunun sahip olduğu kültür aktarımı işlevi, toplumun bütün kurumlarıyla birlikte toplumun tamamı için geçerlidir. Buna göre kültür, eğitim yoluyla genç kuşaklara aktarılmaktadır. Bu durum örgün eğitimin de önemli işlevleri arasında yer almaktadır. Çünkü örgün öğretim sürecinde genç kuşaklar, içerisinde yaşadıkları toplumun ve ulusun kültürünü öğrenirler. Tüm eğitim sistemleri, eğitim kurumunun sahip olduğu kültür aktarımı işlevini felsefi bir görüş olarak kabul etmektedir. Söz konusu işlevlerin hayata geçirilmesi konusunda önlemler alınmaktadır. Bu çerçevede örf ve adetler, gelenekler, davranış kalıpları; kültürün toplum ve millet olma serüveni; din, dil ve ekonomik kabiliyeti; tarih, coğrafya, ahlak, iktisat, sosyoloji, antropoloji, etnografya, din ve inanç gibi disiplinleri içeren müfredat ve programlarla genç kuşaklara aktarılır (Doğan, 2018: 275).

Eğitimin temel görevlerinden birisi, toplumun kültürel mirasını nesilden nesile aktarmaktır. Bu açıdan bakılacak olursa, eğitim ve kültür ilişkisinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Özkan'a göre (2006: 36) eğitim, toplumun kültürel yapısına göre şekillenecektir. Böylelikle toplumun değişmesine ve gelişmesine zemin hazırlayacaktır. Başka bir ifade ile eğitim, sosyal ve kültürel değişimin bir aracı olacaktır. Tezcan'a göre (1988: 48-49) eğitimin sosyo-kültürel açıdan bir takım amaçları bulunmaktadır. Öncelikli amaç, yaşam geleneğini korumaktır. Bununla birlikte, ulusun devamlılığını sağlamaktır. Ayrıca eğitim, toplumun yenileşmesine katkıda bulunmak amacıyla hareket etmektedir. Böylece eğitimin, kültürü zenginleştirmek ve biçimlendirmek gibi bir amacı da ortaya çıkmaktadır. Bir diğer amacı ise, toplumun refahına uyarlanabilmektir. Bu amaca bağlı olarak, ekonomik verimi arttırmak, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek de amaçlanmaktadır. Eğitimin bir diğer amacı, bireyin toplumsallaştırılması, toplumsal yaşamın temellerini anlamasına yardımcı olmaktır. Sosyo-kültürel açıdan eğitimin son amacı ise, bireyde siyasal bir bilinç uyandırmak, iyi vatandaş eğitimi almasını sağlamaktır. Eğitimin sahip olduğu bu amaçlar genel olarak eğitim ve kültür ilişkisinin önemini göstermektedir.

Eğitim ve kültür ilişkisinin farklı bir yönü de sosyalleşme süreci ile olan ilgisi bağlamında ilişkilendirilmektedir. Eğitimde temel öge insan ise de, sosyalleşme sürecinin özünde kültür bulunur. Bu nedenle eğitimin aracı da kültür olarak kabul edilebilir. Aydın'a göre (1987: 28) kültürü, çevrenin insan tarafından oluşturulan, geliştirilen ve yine insan tarafından yeni kuşağa aktarılan araçlar, eşyalar, davranışlar, düşünceler ve değer yargıları olarak tanımlayabiliriz. Bu anlamı ile kültür, ulusların sınırlarını aşan bir kavram haline gelmiştir. Bu durum sosyalleşme süreci ile ilişkilendirilebilir. Celkan'a göre (2018: 87-88) sosyalleş (tir)me, kültür aktarımının doğal bir sonucudur. Çünkü kültürel değerleri sindiren bireyler sosyalleşmiş demektir. Öyleyse sosyalleştirme, normal bir sosyalleşme sürecinin planlı, programlı ve amaçlı şekilde yapılmasıdır. Başka bir ifadeyle toplumun yaptırımlarının, normlarının çocuğa amaçlı ve iradi olarak aşılmasıdır. Bunu sağlamanın en kestirme yolu okuldaki örgün eğitimidir.

Toplumu oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler, kaçınılmaz olarak sosyo-kültürel bir anlama sahiptir. Bu durum, aynı zamanda insanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik olarak kabul edilmektedir. İnsan dışında kalan bütün canlılar, sahip oldukları yaşam koşullarını ve şekillerini belirleme imkanına sahip değildir. Ancak kendi türü ve diğer türlerle ilişkilerini biyolojik ihtiyaçlarına uygun biçimde içgüdüsel olarak sürdürebilirler. İnsan ise kendi yaşam koşulları üzerinde belirleyici olan, kendi türü arasındaki ilişkileri ve diğer türlerle ilişkilerini bilişsel olarak düzenleyebilme özelliğine sahiptir. İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için sahip olduğu bir diğer özellik ise, bu yöndeki becerilerini kuşaktan kuşağa aktararak bir kültür ve tarihe sahip olmasıdır. İnsanın ileri düzeyde düşünme, öğrenme ve aktarma yeteneği kültürel bir birikim meydana getirir (Özyurt, 2019: 161). Kültür aktarımı ile bu birikim gelecek nesillere aktarılırken, eğitim kurumunun önemi göz önünde bulundurulmalıdır. Arvasi'ye göre (2008:131) her millet, kendini şekillendiren bir kültüre bağlı olarak oluşum sürecini tamamlamaktadır. Böylelikle milletlerin devamlılığı sağlanabilir. Çünkü eğitim, bir bakıma, milletlerin yaşama savaşlarında kendini ayakta tutabilmek için yaptıkları hayati bir kavgaın adıdır. Hiç şüphesiz milli tecrübelerin yanında beşeri tecrübelerin de, başka milletlerin tecrübelerinin de değeri vardır. Bu sebepten milli bir eğitim, başka milletlerin kültür değerlerinden de istifade etmelidir. Ancak bir millet, eğitimle tarih boyunca edindiği tecrübeleri, beşeri tecrübelerle yoğurarak, kendi şahsiyetinin rengini ve damgasını daima hissettirerek yeni bir terkibe ulaşmayı ve bunu genç nesillere devretmeyi düşünmelidir.

Eğitim ve kültür ilişkisi, yalnızca ulusal kültür ile toplumun korunması ve sürdürülmesi noktasında işlevselliğe sahip değildir. Aynı zamanda bireylerin evrensel kültüre katılımlarını ve bu kültürden sağlayacakları yararları da dikkate almaktadır. Kültür statik bir yaşam biçimi olmayıp insanların var olan ihtiyaçlarından olası ihtiyaç ve beklentilerine kadar geniş bir hareketlilik alanı içinde olmalarını teşvik etmektedir. Böylece insanlar açısından yüksek beklentilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu itibarla eğitim ile kültür arasında ontolojik açıdan kaçınılmaz bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle eğitim olmadan kültürün, kuşaklar arasında düzenli ve denetimli dolaşımı sonucunda birtakım sorunlar yaşayabileceği gibi; kültür olmadan da eğitimin somut ve anlaşılır gerekçeler ile birlikte bilgi ve malzemeler üretmesi zor görünmektedir (Doğan, 2018: 276).

4. KÜLTÜR AKTARIMINDA EĞİTİM KURUMLARI OLARAK OKULLARIN İŞLEVİ

Bir eğitim sistemi sosyo-kültürel yapının izlerini taşımaktadır. Çünkü her eğitim sistemi önce kendi toplumunun değerlerini sentezleyerek hareket etmelidir. Bir toplumun değerler sistemi, aynı zamanda kültürel sistemi de yansıtmaktadır. Kültürel unsurların yaşamasındaki temel etken, bu unsurların biriktirilip korunması ve yeni yetişen kuşaklara aktarılması şeklinde ifade edilebilir. Kültürün yaşatılması noktasında üzerine görev düşen birçok yapısal unsurdan bahsedilir ki, bu durum eğitimin de asli görevlerinden birisi olarak kabul edilir. İlkel toplumlarda yaygın eğitim unsurları tarafından yapılan aktarma işi, modern toplumlarda örgün eğitim unsurları tarafından yapılır. Gelişmiş toplumlarda işbölümü, uzmanlaşma ve hızlı bir gelişim vardır. Sosyal değişim oldukça karmaşıktır. İlkel toplumlarda daha çok tecrübeye dayalı ve sözlü olarak yapılan kültür aktarımı, günümüzde dil, deney ve bilgi

yoluyla yapılmaktadır (Celkan, 2018: 87). Günümüz modern toplumlarında eğitim kurumu olarak okullar, söz konusu kültür aktarımının gerçekleşmesi hususunda önemli bir işleve sahiptir.

Toplumsal yapılarda gelecek inşası konusunda eğitim kurumları olarak okulların neden olduğu kültür aktarımının çok önemli bir ağırlığı vardır. Bir anlamda okulun yarattığı kültürün, öğrenme sürecini geçiren birey üzerinde derin etkilere neden olduğu söylenebilir. Sosyal yaşamda verilecek birçok örnek ile bu durum izah edilebilir. Örneğin eğlenmeler, dinlenmeler, kavga etmeler, çatışmalara girmeler, yeni yeme-içme alışkanlıkları edinmeler, kitap okumalar gibi pek çok davranış kalıplarında okullar bireye yönlere çizen yapıda olurlar (Talas, 2019: 242). Fakat esas olarak bir eğitim kurumu olan okullar, çağdaş, evrensel ve bilimsel değerlerin peşinde giden ve bu durumu bireylerin eğitimleri sürecinde üstlenen bir misyona sahiptir. Okul, milli ve mahalli ham maddeleri bilimsel ve çağdaş teknik ve yöntemlerle inceleyerek, araştırarak değerlendirmeye çalışır. Neticede okullar, milletin yüzyıllar boyunca elde ettiği tecrübeleri, çeşitli kültür değerlerini milli ve çağdaş ihtiyaçlara göre biçimlendirme görevini üstlenmişlerdir (Arvasi, 2008: 134-135).

Her kültür, kendine özgü bir eğitim sistemi yaratmaktadır. Toplumun yaşam tarzı ve temel gereksinimleri eğitim kurumu olarak okulların üzerinde bir takım etkilere sahiptir. Örneğin, tarıma dayalı geleneksel bir kültürde, bilgisayar ve yabancı dil öğretimini amaç edinen eğitim felsefeleriyle karşılaşılması mümkün değildir. Kültürün eğitim üzerindeki bu etkisine karşılık eğitim de kültürü etkileyen ve değiştiren bir güce sahiptir. Çünkü eğitim ve kültür ilişkisi karşılıklı birbirini etkilemektedir. Eğitim alan birey için değişim kaçınılmaz olacağından, kültürel değişim için, yeniliğe açık, değişimci bireylerin yetişmesi gerekir. Aksi takdirde dogmatik ve değişmeye karşı insanların çoğunlukta olduğu kültürel yapılarda, değişim oldukça yavaş gerçekleşecektir. Bununla birlikte eğitim, toplumu çağdaş uygarlık öğeleriyle tanıştıracaktır. Bu nedenle eğitim kurumları olarak okullar ve öğretmenler olmasa, bireylerin çağdaş insanlık değerlerinden habersiz kalması sonucu ortaya çıkacaktır (Topses, 2020: 32).

Kültür ve eğitim arasındaki nihai ilişkinin temelinde eğitim kurumları olarak okullar ve öğretmenler önemli bir etkiye sahipken, eğitim aracılığıyla bireylere kültürel mirasın aktarılması gerçekleşmiş olacaktır. Her birey, yaşamın farklı alanlarındaki davranışını yönlendiren belirli davranış biçimlerine ve değerlere sahip bir kültür ortamı içerisinde doğmaktadır. Kültür, insanın yaşamında doğal ve sosyal çevreye uyum sağlama, kişiliğini geliştirme ve iletişim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir bireyin, o kültüre uygun olan çeşitli davranış biçimlerini fark etmesi eğitim sayesinde gerçekleşmektedir. Çünkü eğitimin temel amacı, bireyi, içinde yaşadığı kültürün doğasına ve normlar, değerler, iletişim yolları, kurallar, standartlar, politikalar ve davranışlardan oluşan kültürel kalıplara yönelik bilgilendirmektir (İhtiyaroglu, 2020: 256). Eğitim kurumları olarak okulların temel işlevi burada daha net bir şekilde kendisini göstermektedir. Kültür aktarımı açısından okulların işlevi, bireylere söz konusu bilgilendirmeleri gerçekleştirmek üzere şekillenmiştir.

Eğitim kurumunun sahip olduğu işlevler açısından bakıldığında birtakım amaçlarının varlığından söz edilebilir. Söz konusu amaçlar bağlamında eğitim, çocuğun bireyselliğini geliştirmesi, yani çocuğu kültürel unsurları yaratması için yetiştirilmesi gibi bir amaç gütmektedir. Bu noktada kültürün de önemli bir amacı ile karşılaşmaktadır. Kültürün amacı ise, sürekli ve canlı olarak kültürü yenileştirmektir. Kültürün yenileştirilmesi yoluyla bundan sorumlu olan insanlığa yeni hareket güçleri verilmektedir. O halde kültür yolundan eğitim, yalnızca her yeni kuşağın kendi özel durumunu göz önünde tutarak çalışması ile mümkün olabilir. Bu açıdan bakıldığında eğitim kurumları olarak okulların önemi ve işlevi gün yüzüne çıkmaktadır. Çünkü çocuğun ilgisini, gelişimine uygun olarak çevresindeki kültürel değerlere yöneltmek şartıyla bu işe ilkokuldan başlanabilir. Bu sırada kültür değerlerini belli bir çevreye göre çocuğa tanıtmamanın ötesinde onları işletmek ve sindirmek yolu izlenmelidir. Özellikle ortaöğretim kurumlarının görevi, bütün derslerde her fırsattan faydalanarak öğrencilerin kültürel değerler üzerindeki anlayışlarını canlandırmak hedefi güdülen çalışmalara yöneltmek, sürekli olarak yaratıcı etkinlik içinde bulundurarak onların kültürü sindirmelerini sağlamak olmalıdır (Öztürk, 1990: 160).

Nihayetinde eğitim kurumları olarak okullar, bir eğitim ve kültür kurumu olduğu gerçeği günümüzde yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu bağlamda, kültürün genç kuşaklara aktarılmasında ve çocukların, gençlerin, hatta yetişkinlerin eğitiminde okullar gittikçe önem kazanmaktadır. Özellikle gelişmiş toplumlar bu durumun daha fazla bilincinde olarak hareket etmektedir. Bazı gelişmiş toplumlarda, örneğin sanayi toplumlarında, zorunlu öğretimin 10 yıla çıkarılması ve ilköğretimden sonra ortaöğretime de kapsamına alması, bunu somut bir şekilde kanıtlamamaktadır (Öztürk, 1990: 156).

Eğitimin en önemli görevlerinden biri de, toplumdaki genç nüfusa toplumsal davranış örneklerinin ve kültürel değerlerin aktarılmasıdır. Bu yolla toplumda temel bir toplumsal uyuma ulaşılarak bütünleşme sağlanacaktır. Bu durum Başar (1987: 8) tarafından aynı zamanda eğitimin "koruyucu işlevi" olarak kabul edilmiştir. Fakat çağdaş bir toplum, yeni buluş yapabilen, toplumsal değişimi başlatmaya istekli, kritik ve yaratıcı bireylere de gereksinim duymaktadır. Böyle bireyleri yetiştirmek, eğitimin yaratıcı işlevidir. Bu noktada eğitim kurumları olarak okullara

oldukça önemli görevler düşmektedir. Zencirkıran (2016: 101)'ın ifadesiyle, eğitim kurumları olarak okullar, sosyalleşmenin en belirleyici kurumlarından birisidir. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında çok önemli rol oynamaktadır. Çünkü okullar, birbirinden farklı ailelerden gelen, birbirinden farklı kişiliklere sahip olan çocukların, içinde yaşadıkları toplumun temel değer ve önceliklerini öğreten kurumlardır. Bu yönüyle okul, çocuklarda farklılıkları törpüleyen ve çocukları benzer kalıplara sokan bir özellik göstermektedir. Makro anlamda toplumda yetiştirilmek istenen kişilik tipinin yaratılmasında öncü rol oynamaktadır.

Okul, bireyin sosyalleşmesinde etkili bir yere sahiptir. Sosyal bir süreç olarak sosyalleşme esnasında aile, bireyin sosyalleşme sürecinin ilk basamağında yer almaktadır. Aileden sonra bireyin sosyalleşmesini sağlayan en önemli sosyal ajanlardan bir diğeri eğitim kurumları yani okullardır. Eğitim kurumları olarak okulların en temel görevi, eğitim ve öğretim olarak bilinmektedir. Fakat okullar aynı zamanda öğrencilere belli başlı bilgileri kazandıran ve zihinsel gelişimlerine yardımcı olan kurumlardır. Diğer taraftan okul, öğrenciyi topluma hazırlarken kişilik gelişimi açısından birtakım imkânlar sunmaktadır. Öğrenci okulda diğer öğrencilerden, öğretmenlerden ve gelişen pek çok olaydan etkilenmektedir. Böylece öğrenci, eğitim aldıkları okullarda sosyalleşmeyi sağlayan pek çok kurumu, sosyo-kültürel normları, değerleri ve sosyal rolleri öğrenirler. Beraberinde ailesiyle ve çevresiyle de bütünleşirler (Kocadaş, 2005: 186). Eğitim kurumlarında verilen eğitim ve öğretimin yanı sıra gelişen sosyalleşme süreci, kültür aktarımı ile anlam kazanmaktadır. Çünkü eğitim ve öğretimin verilmesi dışında eğitim kurumları olarak okulların farklı işlevleri de bulunmaktadır. Her dönemde eğitim kurum, okul yoluyla toplumun kültür mirasının aktarılması, çocuğun sosyalleşmesi, topluma birlik ve dayanışma ruhu verilmesi, yenilikçi ve değişmeyi sağlayıcı eleman yetiştirilmesi gibi işlevleri yerine getirmiştir (Parlar, 2012: 204).

Eğitim kurumları olarak okulların söz konusu işlevleri, aslında birtakım gereksinimlerin sonucu ortaya çıkmışlardır. Çünkü okullar, bağlı buldukları sosyal, kültürel, ahlaki ve demokratik sistemlerin ihtiyaç ve taleplerine cevap vermek zorundadırlar. Okullar, tür ve kademelerine göre, öğrenciler için hem birer sosyo-kültürel öğrenme merkezleri hem de çok yönlü akademik gelişim merkezleri olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle öğrenciler, eğitim-öğretim sürecinde birçok gelişim özelliklerinin de dikkate alınmasıyla, çok yönlü bir anlayışla yetiştirilmelidir. Okullar, bütün öğrenim kademeleri açısından, yalnızca akademik işlevlerin değil, sosyo-kültürel ve ahlaki gelişimin de sağlandığı yerler haline getirilmek durumundadır. Bu nedenle okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar her kademedeki okulların, akademik işlevlerine verilen önemin sosyal işlevlerine de verilmesi zorunludur (Özbaş, 2018: 249-250). Söz konusu sosyal işlevler açısından bakıldığında, eğitim kurumları olarak okullarda verilen eğitim süreci esnasında kültür aktarımı işlevinin yerine getirilmesi gerçeği ile yeniden karşılaşılmaktadır.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Eğitim kurumunun birçok amaç ve işlevi bulunmaktadır. Bu çalışmada ise, toplumun sahip olduğu kültürü yeni nesillere aktarma işlevi üzerinden eğitim ve kültür ilişkisi incelenmiştir. Eğitim aracılığıyla bireyler, bir taraftan akademik açıdan bilgi birikimlerini geliştirirken, diğer taraftan sosyalleşme süreçlerini yaşamaktadır. Bu şekilde toplumun devamlılığının sağlanması gerçekleşmektedir. Aslan'ın (2020: 46) da ifade ettiği üzere, "eğitim ve dolayısıyla okul, toplumların varlıklarını sürdürebilmek için meydana getirdiği kurumlar olarak işlev görmektedir. Okul aracılığıyla toplumu oluşturan bireylere ortak bir birikim kazandırmak amaçlanmaktadır." Özellikle modern toplumlar, tüm bireylerin okula gitmesini sağlamaya çalışmakta ve eğitimin kapsamını genişletmektedir. Entelektüel ve akademik bilgi birikiminin sağlanabilmesi için günümüz eğitim sisteminde online eğitim hızlı bir şekilde yaygınlaşsa da, bu durum beraberinde bir takım sorunları da ortaya çıkaracaktır. Çünkü eğitim kurumları olarak okulların verdiği örgün eğitim kapsamında sahip olduğu işlevsel yapı, bireylerin kişilik kazanımı, sosyalleşme süreci ve kültür aktarımı gibi temel durumların gerçekleşmesine imkan tanıyacaktır.

Eğitim yolu ile kültürün genç nesillere aktarılmasındaki işleyişin imkanı örgün eğitim süreci ile mümkündür. Çünkü örgün eğitim sürecinde yüz yüze verilen eğitim esnasında öğrencilerin gerek kendi aralarında ve gerek dünya ile kuracakları iletişim kanalları, yaşadıkları toplumu ve dünyayı anlamaya yardımcı olacaktır. Bunun için de kilit nokta, sosyalleşme süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere sosyalleşme, kültür aktarımının doğal bir sonucudur. Kültürel değerlerin genç nesil tarafından öğrenilmesi ve anlaşılması noktasında eğitim ve kültür ilişkisine önem verilmelidir. Kültür aktarımı ile genç nesillere kültürel değerlerin aktarılması açısından eğitim kurumunun, öğretmenlerin ve eğitim kurumları olarak okulların sahip olduğu işlev göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyo-kültürel öğrenme merkezleri olarak okulların sahip olduğu kültür aktarımı işlevinin öğretim kademeleri içerisinde okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar her kademedeki geçerli olduğu da dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Altıntaş, N. (2020). "Kültür ve Eğitim". (Ed. M. Çağatay Özdemir ve A. Selcen Bingöl), Eğitim Sosyolojisi, ss. 195-219, Pegem Akademi, Ankara.

- Arvasi, S. A. (2008). Eğitim Sosyolojisi, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul.
- Aslan, A. (2020). "Suriyeli Öğrencilerin İkincil Sosyalleşmeleri Bağlamında Okulun İşlevleri: Çarşamba İlçesi Örneği", Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi, 8(1):42-58.
- Aydın, M. (1987). "Kültür ve Eğitim". (Ed. Mustafa Aydın), Eğitim Sosyolojisi, ss. 19-48, İlk-San Matbaası, Ankara.
- Aydın, M. (1991). "Toplum, Kültür ve Eğitim İlişkisi". (Ed. Mustafa Aydın), Eğitim Sosyolojisi, ss. 1-29, Gazi Büro, Ankara.
- Badavan, Y. (1987). "Eğitimin Toplumsal İşlevi". (Ed. Mustafa Aydın), Eğitim Sosyolojisi, ss. 72-101, İlk-San Matbaası, Ankara.
- Başar, H. (1987). "Eğitim Sosyolojisi". (Ed. Mustafa Aydın), Eğitim Sosyolojisi, ss. 1-18, İlk-San Matbaası, Ankara.
- Bingöl, O. (2020). "Kültürün Anlamı, İçeriği ve Genel Özellikleri". (Ed. Erkan Dikici ve Orhan Bingöl), Kültür ve Sosyoloji, ss. 7-19, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Celkan, H. Y. (2018). Eğitim Sosyolojisi, Asos Yayınları.
- Dikici, E. (2020). "Sosyolojik Açısından Eğitim Kurumu ve İşlevleri". (Ed. Erkan Dikici ve dg.), Eğitim ve Sosyoloji, ss. 7-28, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Doğan, İ. (2018). Eğitim Sosyolojisi Kavramlar ve Sorunlar, Nobel Akademik, Ankara.
- Genç, S. Z. (2019). "Kültür ve Eğitim". (Ed. Erdoğan Köse ve S. Zeki Genç), Eğitim Sosyolojisi, ss. 115-138, Pegem Akademi, Ankara.
- Güçlü, S. (2012). "Eğitim Kurumu". (Ed. Sevinç Güçlü), Kurumlara Sosyolojik Bakış, ss. 223-256, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Hotaman, D. (2019). "Kültür ve Eğitim". (Ed. Mehmet Yapıcı), Eğitim Sosyolojisi, ss. 163-193, Eğiten Kitap, Ankara.
- İçli, T. (2002). Sosyolojiye Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara.
- İhtiyaroğlu, N. (2020). "Sosyo-Kültürel Bir Sistem Olarak Okul". (Ed. Müjdat Avcı ve Ahmet Özalp), Eğitim Sosyolojisi, ss. 245-270. Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Kocadaş, B. (2005). "Eğitimde Okulun Önemi ve Gençlik Sorunları", TabulaRasa: Felsefe&Teoloji, 5(14):167-187.
- Özbaş, M. (2018). "Sosyo-Kültürel Bir Sistem Olarak Okul". (Ed. Nazmi Avcı ve Yaşar Erjem), Eğitim Sosyolojisi, ss. 245-272, Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Özkan, H. H. (2006). "Popüler Kültür ve Eğitim", Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(1):29-38.
- Öztürk, H. (1990). Eğitim Sosyolojisi, Hatipoğlu Yayınları, Ankara.
- Özyurt, C. (2019). Eğitim Sosyolojisi Yazıları, Pegem Akademi, Ankara.
- Parlar, H. (2012). Bilgi Toplumu, Değişim ve Yeni Eğitim Paradigması, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 4:193-209.
- Sağır, A. (2017). "Batı Karadeniz'de Bir Kültür Unsuru Olarak Köçeklik", Sosyoloji Dergisi, 36:171-203.
- Sevim, Z. (2020). "Kültür ve Toplum". (Ed. Erkan Dikici ve Orhan Bingöl), Kültür ve Sosyoloji, ss. 39-53, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Talas, M. (2019). "Kültür ve Eğitim". (Ed. M. Akif Sözer), Eğitim Sosyolojisi, ss. 239-249, Pegem Akademi, Ankara.
- Tezcan, M. (1988). Eğitim Sosyolojisi, Bilim Yayınları, Ankara.
- Tire, O. (2020). "Kültür ve Toplumsal Cinsiyet". (Ed. Erkan Dikici ve Orhan Bingöl), Kültür ve Sosyoloji, ss. 75-95, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Topses, M. D. (2020). Eğitim Sosyolojisi, Nobel Akademik, Ankara.

Yıldırım, S. (2017). "Yoksulluk Kültürü Kapsamında Silah ve Namus Filminin Sosyolojik Analizi", Anasay, 1:117-136.

Zencirkıran, M. (2016). Sosyoloji, Dora Yayınları, Bursa.